

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

9
2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 464 sahifa, 30-sentyabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., O'zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar, fan, ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat va sport masalalari bo'yicha maslahatchisi o'rinbosari
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dots., O'zR Tabiat resurslari vaziri o'rinbosari
Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi Pedagog kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq Markazi xorijiy hamkorlik bo'yicha mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zR Tabiat resurslari vazirligi,
O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot"
jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Ichki turizmni rivojlanlantirishda davlatning o'rne.....	7
Dehqonov Burxon Rustamovich , tayanch doktorant	
Qishloq xo'jaligida sug'orish tizimlari boshqaruvini rivojlantirish yo'llari	11
Mirjamilova Hulkar Nurali qizi , assistent	
Yangi O'zbekiston sharoitida o'simliklar karantini tizimi faoliyatini takomillashtirish va iqtisodiy samaradorligini oshirish	15
Alimov Murodkosim Achilovich , mustaqil izlanuvchi	
"Yashil iqtisodiyot" da energetika sohasini investitsion holatining statistik tahlili	20
Umarov Faxriddin Umar o'g'li , katta o'qituvchi	
Yoqilg'i-energetika korxonalari moliyaviy barqarorligini ta'minlashda investitsion faoliyatning ahamiyati	26
Ergashev Muhibbek Aslam o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
Tog'li hududlarda turizm biznesining rivojlanishi	31
Abduvakil Alimov Komil o'g'li , tayanch doktorant	
Ta'lim turizmining nazariy asoslari va O'zbekistondagi tendensiyalari.....	38
Maxmudova Nodira O'ktamovna , tayanch doktorant	
Turizmga innovatsion texnologiyalarni joriy qilish shart sharoitlari	43
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li , tayanch doktorant	
Mintaqaviy investitsion loyihalarning jozibadorligi tahlillari masalalari	46
Davlyatshayev Akmal Ashurmamatovich , dotsent, i. f. n.	
Yashil iqtisodiyotning tijorat banklaridagi ahamiyati va ularning raqamlashuvi	51
Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi , dotsent, PhD	
Turizmni rivojlantirishda "Tourism 4.0" konsepsiyasini joriy etish masalalari	57
Yuldasheva Dilnoza Ulug'bekovna , mustaqil tadqiqotchi	
Davlat tomonidan qishloq xo'jaligini moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish	62
Ollokulova Feruza Mansurovna , PhD; Jabborov Jahongir Abduvohid o'g'li , magistrant	
Перспективные направления "Зелёной химии" для Республики Узбекистан.....	66
Султанходжаев Бахтиёр Забихуллович	
O'zbekistonda transport va logistika sohasini rivojlantirish strategiyasi	73
Usmonov Botir , magistr	
Hududlarda investitsion faollikni oshirishga qaratilgan mexanizmni takomillashtirish	78
Sunatullayeva Shaxnoza Xurshid qizi , tayanch doktorant	
Qurilish tarmoqlarida boshqaruv faoliyatining iqtisodiy ko'rsatkichlari tahlili.....	82
Mirsodiqov Abdulla Tursunaliyevich , PhD	
Connection between interest rate on loans, cash flow and turnover of funds	87
Sharbat Abdullaeva , Professor; Sardor Abdullaev , the applicant	
Econometric Analysis of the Impact of IPO on the Market Capitalization of Companies	92
Shakhzod Saydullaev , PhD.	
Davlat xaridlarini takomillashtirishda byudjet mablag'laridan samarali foydalanishning mohiyati va zarurligi	101
Raximjonov Kamronbek Ilxomjon o'g'li , mustaqil tadqiqotchi	
O'zbekistonda to'lov tizimining raqamli transformatsiyasining o'ziga xos xususiyatlari.....	105
Otamurodov Shavkat Nusratillayevich , i. f. d. (DSc); Eshqulova Nasiba Normo'minovna , o'qituvchi	
Tijorat banki xizmatlarida ta'lim kreditining o'rne va uni takomillashtirish masalalari.....	110
Eldor Uskanov , mustaqil tadqiqotchi	
Korxonaning strategik boshqaruvini takomillashtirish	114
Maxmudov Nosir Maxmudovich , professor; Elmurodov Faxriddin Farxodovich , magistratura tinglovchisi	

Respublikada kichik biznesni moliya-kredit mexanizmlari orqali qo'llab-quvvatlash masalalari.....	120
Ergashev Otamurod Toshtemirovich, PhD	
Mulk iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda muammo va yechimlar.....	125
Ermatov Musojalil Komilovich, kafedra dotsenti v. b.; Abdunazarov Oybek Abdumutalibovich, katta o'qituvchi	
Using intelligent and decision support systems for developing University Curriculum: semi-automated need analysis approach.....	132
Abduraxmanov Zafar Batirovich; Ikromov Sayidolim Ismoilovich	
Challenges of Developing a Competitive Environment in the Context of Economic Liberalization.....	138
Akobirova Nodira Najmiddin qizi, asisstant	
Topical Issues of the Development of Recreational-Tourist and Military-Recreational Activities.....	141
Alimova Guzal Alisherovna, PhD in economics, docent	
Kreditlash jarayonlarida xulq-atvor iqtisodiyoti omilini joriy etish istiqbollari.....	146
Jo'rayeva Sevara Zakirovna, mustaqil izlanuvchi (PhD)	
Portfelli xorijiy investitsiyalarning milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli	152
Kamilova Iroda Xusniddinovna, PhD	
Exploring the Ethical Dimensions of Artificial Intelligence in Advancing Human Rights and Sustainability	156
Matkarimova Gulchekhra Abdusamatovna, Professor	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlashning nazariy asoslari.....	163
Maxmudov Rahimjon Xamid o'g'li, mustaqil izlanuvchi	
Barqaror iqtisodiy o'sishga yalpi talab va yalpi taklif omillarining ta'siri.....	170
Nabiyev Ulug'bek Mirodiljon o'g'li, tayanch doktorant	
The potential advantages of implementing the Total Quality Education Management (TQEM) concept	175
Otakulov Makhamadjon, PhD	
Kichik yashil biznesni yanada rivojlanitirish imkoniyatlari.....	181
Raximova Kizlarxon Ne'matjon qizi	
Jamg'armalar investitsiyalar manbasi sifatida.....	185
Sadikova Ra'no Abdullayevna, i. f. n., dots.	
Davlat moliyasining moddiy asosini oshirish orqali iqtisodiy o'sishga erishish	188
Shamsiyev Shuxrat Sayfutdin o'g'li, mustaqil izlanuvchi	
Aholi turmush darajasini oshirishda ijtimoiy himoyaning o'rni	191
Sherjonov Sherjon Alijan o'g'li, mustaqil izlanuvchi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar to'lov qobiliyatini aniqlashning nazariy-uslubiy masalalari.....	196
Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o'g'li, dekan o'rinbosari	
Kichik sanoat zonalari faoliyatini samarali boshqarish tamoyillari	203
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillayevich, dotsent; Adilbekov Allayar Anvarbekovich, magistrant	
Aholini ijtimoiy himoya qilishda pensiya va ijtimoiy nafaqalarning o'rni.....	206
Aliyev Ma'ruf Komiljon o'g'li, mustaqil izlanuvchisi	
Использование методов управления для повышения эффективности производства на предприятиях.....	212
Алиева Надирахон Абдумаликовна, PhD. доц.; Тлеумуратова Мадинабону Дилмурат кизи, ст. 3-курса	
Korxonalar moliyaviy barqarorligini ta'minlash mexanizmini takomillashtirish.....	217
Z. G. Allaberganov, kafedra dotsenti	
Davlat fiskal (byudjet-soliq) siyosatining aholi bandligiga ta'siri va uni takomillashtirish.....	222
Asatullayev Xurshid Sunatullayevich, i. f. n., professor	
O'zbekistonda iqtisodiyot tarmoqlariga raqamli iqtisodiyotni shakllantirish omillari.....	228
Axmedova Yulduz Sunatullayevna, kafedra o'qituvchisi	
Moliyaviy risklarni baholash usullari, boshqaruvdagi yondashuvlari	232
Baymuratova Gulirayxon Tursunbayevna, kafedra dotsenti	

Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda biznes jarayonlarini boshqarish	236
Baxriyev Dilshod Rizvonkulovich , mustaqil izlanuvchi	
Tijorat banklarida investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning ekonometrik modellashirish ko'rsatkichlari	242
Berdiyev Akram O'ktamovich , mustaqil izlanuvchi	
Innovatsion muhitni shakllanishi va rivojlanishida investitsiyaning zarurligi	253
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Meva-sabzavotchilik klasterlarida yashil moliyalashtirishning nazariy asoslari va xususiyatlari	258
Botirov Erkinjon Xayitovich , kafedra dotsenti	
O'zbekiston Respublikasida xorijiy investitsiyalarni jalb etish orqali investitsion salohiyatni oshirish	263
G'aybullayev Odil Baxtiyarovich , kafedra dotsenti v. b.	
Tadbirkorlik subyektlarining innovatsion loyihalarini moliyalashtirishni qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish	269
Jubanova Bayramgul Aymuratovna , PhD	
Soliq ma'muriyatchiligi va uni raqamlashtirishni ekspert baholash yo'llari	272
Ibragimov Boburshoh Bohodir o'g'li , i. f. d. (PhD), doktorant (DSc)	
Xalqaro standartlarga muvofiq buxgalteriya outsorserlari tomonidan moliyaviy hisobotlarni transformatsiya qilishni takomillashtirish	278
Islomov Alisher Baxtiyor o'g'li , mustaqil izlanuvchi	
O'zbekistonda moliyaviy hisob va hisobotni MHXSlariga transformatsiya qilishda asosiy vositalar hisobini tashkil etish masalalari	284
Qurbonova Shaxrinnoz , tayanch doktorant	
Yerlarning degradatsiyaga uchrashi va oldini olish bo'yicha chora-tadbirlar	288
Mamanazarova Nasiba Jo'rayevna , kafedra doktoranti	
Davlat sektorida ichki auditni tashkil etish xususiyatlari	292
Mamirjon Jaloliddinov , mustaqil izlanuvchi	
Финансирование акционерных общества через рынок капитала	297
Муминов Шохжахон Суюнович , ассистент кафедры	
Необходимость развития предпринимательской и страховой деятельности риски на рынке Узбекистана	302
Муютдинов Махмуд Жалелович , независимый исследователь	
Инвестиционная привлекательность как фактор экономического развития страны	307
Назарова Гузал Баходировна	
Tijorat banklarida kreditlash jarayonlarini takomillashtirish masalalari	312
Nozima Abdullayeva , mustaqil tadqiqotchi	
Tijorat banklarining xizmatlar sohasini kreditlash amaliyotiga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili	316
Nurmuxammedov Abdijabbar Yunusovich , kafedra dotsenti v. b.	
Современное решение, которое положительно влияет на логистические услуги и резко снижает смертность на перекрестках	326
Тажимуратов Умид Рузमतovich , Бахриев Иброхим Исометдинович, кандидат медицинских наук, доцент; Жуманиёзов Эркин Худойбергенович, кандидат медицинских наук, доцент; Тажимуратов Руздат Отажанович, кандидат медицинских наук, Тажимуратов Абдусами Умид угли, ученик 10 класса	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarida dividend siyosati va tendensiyalari tahlili	333
Temirov Abdulaziz Alimjanovich , kafedra dotsenti, i. f. n.	
Современное состояние инвестиционного потенциала Республики Узбекистан	339
Топилдиев Соҳибжон Раҳимжонович , DSc; Одилова Дилноза Барнаевна , PhD	
Portfelli xorijiy investitsiyalarni milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdagi roli	345
Tosheva Ziroat Aliqul qizi	

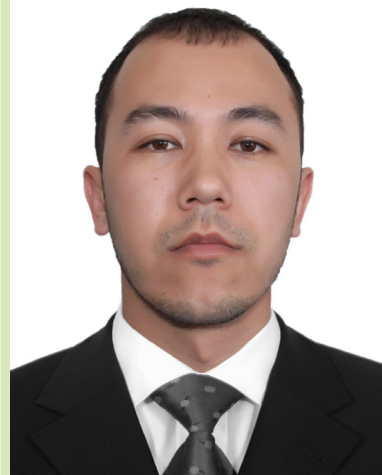

Kichik biznes subyektlarida raqamli texnologiyalardan foydalanishning ilmiy-nazariy jihatlarlari	349
To'rayeva Nafisa Odilovna , mustaqil izlanuvchi	
О достижениях Узбекистана в реализации национальных целей и задач устойчивого развития.....	355
Турсун Мухитович Ахмедов , и. ф. д., проф.; Гавхар Рустамовна Хидирова , докторант, и. ф. ф. д., доц.	
Влияние корпоративного управления в зеленой экономике	359
Уринов Бобур Насиллоевич , заведующий кафедрой	
Ko'chmas mulkni soliqqa tortishning o'ziga xos xususiyatlari.....	366
Fayziyev Farrux Abdullaxojayevich , kafedra dotsenti	
Transport tizimi iqtisodiy rivojlantirish yo'nalishlari.....	374
Fayzullayev Javlonbek Sultonovich , DSc.	
Oliy ta'lim muassasalarida byudjet mablag'laridan samarali foydalanishning ayrim fundamental masalalari	382
Xayriddinov Sh. B. , mustaqil izlanuvchi	
Xalqaro raqamli valyuta bozorini rivojlantirish istiqbollari	385
Xolov Nabijon Qaxramonovich , PhD.	
Nodavlat notijorat tashkilotlarning rivojlanishi va hozirgi shart-sharoitlari	391
Xusanov Otabek Nishonovich , PhD, mustaqil izlanuvchi	
Banklarining aktivlarini daromadliligini oshirish yo'llari.....	396
Elbusinova Umida Xamidullayevna , kafedra dotsenti	
Особенности методики проведения аудита затрат на производство.....	401
Хилола Икрамова Ровшан кизи , базовый докторант	
Ta'lim islohotlarining ma'naviyatdagi o'rni	407
Bekdavlat Aliyev	
O'zbekistonda tijorat banklari emission operatsiyalarining dolzarb masalalari	412
O'ktamova Nozima Narzulla qizi , kafedra dotsenti	
Moliyaviy barqarorligi tushunchasining konseptual mohiyati, turlari va asosiy tavsiflari.....	416
Eshquvatov Aziz Baxtiyorovich , mustaqil izlanuvchi	
XX asr jadid ma'rifatparvarlari Abdurahmon Toshkandiy va Abdulla Avloniy axloqiy konsepsiyalaridagi umumiylik va xususiylik.....	420
Abrorxon Asatulloev Asatulloevich , falsafa fanlari doktori (PhD)	
Yer resurslaridan foydalanishning iqtisodiy va huquqiy asoslari.....	424
Abdurahmanova Muqaddas Toxtasinovna	
Стратегии привлечения иностранных инвестиций для содействия устойчивому экономическому росту в Республике Узбекистан с акцентом на инициативы зеленого развития	431
Нилуфар Зикируллаева Дилмуродовна , аспирант	
Bank tizimi barqarorligini oshirishda kredit risklarining ahamiyati va ularni kamaytirish yo'llari	440
Xolmamatov Farhodjon Kubayevich , iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, professor	
Baholash faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari va uning huquqiy asoslari	446
Bobirjon Aktamov , mustaqil tadqiqotchi	
Suv resurslaridan foydalanishni iqtisodiy boshqarish samaradorligini kompleks baholash uslubiyoti.....	454
Axmedov Sayfullo Normatovich , t. f. n., mustaqil tadqiqotchi	
Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-tadqiqot faoliyatini boshqarishni takomillashtirish metodologiyasini ishlab chiqish.....	459
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	

TOG'LI HUDUDLARDA TURIZM BIZNESINING RIVOJLANISHI

Abduvakil Alimov Komil o'g'li
Toshkent davlat iqtisodiyot universitetining
Samarqand filiali tayanch doktranti

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekistonda tog' turizmining rivojlanishiga turtki bo'lgan asosiy omillarni ko'rib chiqadi. Tog' turizmi sayyohlik industriyasini takomillashtirish biznesning muhim yo'nalishi bo'lib, u umuman mamlakatni takomillashtirish bilan chambarchas bog'liq. Hozirgi zamonda asosiy ko'rsatkichlardan biri turizm bilan bog'liq xizmatlarni tashkil etish va turizm konsepsiyasini ishlab chiqishdir.

Kalit so'zlar: turizm, tog' turizmi, Chimyon, Bildirsoy, Amirsoy, YUNESKO, O'ZBEKTURIZM, turizm to'g'risidagi qonun.

Abstract: This article examines the primary factors that contributed to the growth of mountain tourism in Uzbekistan. The improvement of the travel industry is a significant area of the business, which is firmly connected with the improvement of the country in general. One of the main indicators in this day and age is the organization of tourism-related services and the development of a tourism concept.

Key words: tourism, mountain tourism, Chimgan, Beldersay, Amirsay, UNESCO, UZBEKTOURISM, law on tourism.

Аннотация: В данной статье рассматриваются основные факторы, способствующие развитию горного туризма в Узбекистане. Улучшение туристической отрасли – важное направление бизнеса, которое тесно связано с благоустройством страны в целом. В настоящее время одним из основных показателей является организация услуг, связанных с туризмом, и разработка концепции туризма.

Ключевые слова: туризм, горный туризм, Чимган, Бельдерсай, Амирсой, ЮНЕСКО, УЗБЕКТУРИЗМ, закон о туризме.

KIRISH

O'zbekistonda tog' turizmi nisbatan yangi, lekin tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan sohadir. Bularga chang'i uchish, toqqa chiqish, tog' g'orlariga tashrif buyurish va to'rtta zamonaviy kurort majmualaridan birida ajoyib tog' manzaralari bo'ylab sayr qilish kiradi. Bu qoyatosh rasmlari ko'p ming yilliklarga oid bo'lib, ularda Ahamoniylar (miloddan avvalgi 6–4-asrlar) va Iskandar Zulqarnayn (miloddan avvalgi 4-asr) tomonidan qurilgan qadimiy tog' qal'alari tasvirlangan. Balandligi 3000 dan 4000 metrgacha bo'lgan tog'larning panoramali ko'rinishi hayratlanarli.

Odamlari do'stona bo'lgan uzoq an'anaviy tog'li qishloqda bu ko'rinish ayniqsa ajoyib. Noyob o'simliklar, yo'qolib ketish xavfi ostida turgan turlar, go'zal sharshalar, tog' ko'llari, shiddatli tog' daryolari shular jumlasidandir. Alpinizm, tog' turizmi va qoyalarga ko'tarilish bilan shug'ullanadigan odamlar O'zbekiston tog'larini juda jozibali deb hisoblashadi. Tekisliklar mamlakat yerining ko'p qismini egallaydi, biroq mamlakatning ko'p joylarida g'arbdan sharqqa tomon Tyan-Shan va Pomir tog' tizmalarining uzun zanjiri o'tadi. O'zbekistonning eng baland cho'qqisi bo'lgan Katta Chimyon tog'lari joylashgan Chimyon tog'lari sayyohlar uchun mashhur joy hisoblanadi. Bu mintaqaga ko'plab toqqa chiqish yo'llari, toqqa chiqish kurslari, qoyaga ko'tarilish, ot minish kurslari, chang'i yo'llari va boshqalarning boshlanishi sifatida to'ldiriladi. Bu yerda uchta tog'-chang'i kurorti – Chimyon, Bildirsoy va Amirsoy mavjud bo'lib, ular turli qishki sport turlari muxlislarini o'ziga jalb etmoqda. Chang'i mavsumi qisqa, dekabr oyining oxiridan mart oyining o'rtalarigacha davom etadi. Chang'i uchish uchun ideal vaqt fevral oyidir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Tog'lar muammolari bo'yicha global ahamiyatlikni oshirish bo'yicha sekin, ammo barqaror harakat qilinmoqda. So'nggi yillarda tog' muammolari ko'plab milliy va xalqaro agentliklar va hukumatlarning siyosat kun tartibida birinchi o'ringa chiqdi (Godde va boshq. 2000). Tog'lar va turizm muammolari haqida global ahamiyat-

ililikni oshirishga javob sifatida 2002-yil Xalqaro tog'lar yili, shuningdek, Xalqaro ekoturizm yili deb e'lon qilindi. Tog'lar o'zining ajoyib manzarasi, mahobatli go'zalligi va o'ziga xos qulaylik qadriyatlari bilan sayyohlar uchun eng mashhur yo'nalishlardan biridir¹.

Tog' turizmi sanoati butun dunyo bo'ylab ilgari uzoqda joylashgan va qishloq xo'jaligining tirikchilik shakllariga tayangan jamoalarda bandlik va rivojlanishning qimmatli manbayi sifatida paydo bo'ldi (Beedie & Hudson, 2003; Boujrouf, Bruston, Duhamel, Knafou va Sacareau, 1998; Boumaza, 1996; Cousquer, 2014; Godde, Price, & Zimmermann, 2000; Sacareau, 2009). Ikki alohida tog' mutaxassislari bugungi kunda ushbu sohada o'zlarini ko'rsatdilar: Xalqaro tog'li lider (IML) va Xalqaro tog' yo'riqnomasi shaxsiyatlarining paydo bo'lgan va rivojlanayotgan tabiati muhokama qilinmoqda va hudud, o'ziga xoslik va kapital uchun davom etayotgan kurashni aks ettiradi².

Turistik turizm birinchi marta 1939-yilda Poserda paydo bo'lgan: "Der Fremdenverkehr im Riesengebirge". Bu yerda Pozer turizmning bir necha turlarini ajratadi: tranzit turizm, yozgi dam olish, qishki sport turlari, qisqa masofali dam olish.

Hunziker va Krampf, 1941-yilda turizmning bir nechta turlari va shakllarini ajratib ko'rsatdilar: dam olish va davanish uchun sayohat, ziyorat va ilmiy bilimlar va boshqalar.

1965-yilda Jülg, Ruppert va Maier 1970-yilda turizmning olti turi mavjudligini aytib o'tishgan: turistik dam olish, terapiya, tashrif, qisqa masofali dam olish, turizm orqali tranzit va professional turizm³.

Fransiyada birinchi bo'lib R. Blanshar (1920) Alp tog'ida turizm xo'jaligi va turistik marshrutlarni tashkil etish bo'yicha ilmiy izlanishlar o'tkazdi. Shu davrda Italiyada A. Mariotti turizmning tarixiy bosqichlarini ajratdi va shu asosda uni o'rgandi. Bundan tashqari, 1930–40-yillarda ko'pgina davlatlar olimlari turizm va turizm geografiyasining ayrim qirralariga oid ilmiy tadqiqotlar olib bordi. Jumladan, Germaniyada, Fransiyada, Shvetsariyada, Yaponiya hamda AQSH da turizmning ijtimoiy-iqtisodiy va tabiiy turistik resurslardan foydalanish va ularning imkoniyatlari to'g'risida ilmiy asarlar yaratilgan (Erdavletov, 2000. – 97-b.)⁴.

TADQIQOT METADOLOGIYASI

Toza havoda va katta shaharlardan uzoqda sport bilan shug'ullanishni yaxshi ko'radiganlarni O'zbekiston kutib oladi. Qulay iqlim deyarli butun yil davomida sportning aksariyat turlari bilan shug'ullanish imkonini beradi. Klassik qishki sport turlari bilan shug'ullanish uchun to'rtta tog' kurorti mavjud: Chimyon, Bildirsoy, Amirsoy va Yangiobod. Ularning soni ortib bormoqda.

O'zbekiston o'zining keng va rang-barang landshaftlari tufayli ekstremal sport turlari uchun ko'plab imkoniyatlarni taqdim etadi, garchi bu sport turlari mamlakatda hali yangi bo'lsa-da. Bularga quyidagilar kiradi:

1. Ekstremal chang'i, snoubord;
2. Mototsikl poygasi, ralli, motokros;
3. Skeytbord, tog' velosipedi, qoyaga chiqish, kanyon va paraplanda uchish.

O'zbekistonda tog' turizmi kichik, ammo faol rivojlanayotgan sohadir. Mamlakatning keng tog'li hududlari, ayniqsa, jozibali. Go'zal tog'lar manzarasi bo'ylab piyoda sayr qilish, toqqa chiqish, qoya g'orlariga tashrif buyurish, to'rtta zamonaviy dam olish majmualaridan birida qishki chang'i sporti, Ahamoniylar davridagi (miloddan avvalgi 6-4-asrlar) qadimiy tog' qal'alariga sayohatlar va Iskandar Zulqarnayn (miloddan avvalgi 4-asr) va ko'p ming yillik qoyatosh rasmlari. 3000 dan 4000 metrgacha bo'lgan tog'larning hayratlanarli panoramik manzaralari. Mehmondo'st aholisi bo'lgan uzoq an'anaviy tog'li qishloqlarda dam olish maskanlari. Noyob flora, endemik va kamdan-kam yo'qolib ketish xavfi ostidagi hayvonlar, go'zal sharsharalar, tog' ko'llari va shiddatli tog' daryolari.

O'zbekiston dengiz yoki okeanga chiqish imkoniyati bo'lmagan kam sonli davlatlardan biri, ammo suv turizmi uchun juda ko'p joylar mavjud – G'arbiy Tyan-Shan etaklarida joylashgan Chorvoq chuqur suv ombori, son-sanoqsiz shiddatli daryolar va Aydarko'l, Sudok va Toshkent dengizi kabi ulkan, dengizga o'xshash ko'llar.

Dam olish vaqtida siz shabada bilan skuter minishingiz yoki katamaranda atrofni kashf qilishingiz mumkin. Ekstremal dam olishni yaxshi ko'radiganlar uchun ko'plab tur operatorlar Chotqol, Pskent, Ugom, Sirdaryo va boshqa ko'plab joylar bo'ylab rafting sayohatlarini taklif qilishadi.

O'zbekistonda yilning deyarli istalgan vaqtida paraplanda uchishingiz mumkin, faqat yomg'ir buni cheklashi mumkin, chunki parapan qanoti matodan qilingan. Yilning eng mashhur vaqti – yoz va mamlakatning tog' tizmalari uchish uchun eng yaxshi joy. Paraplanda uchish uchun eng mashhur joy Toshkentdan 60 km

1 Sanjay K. Nepal and Raymond Chipeniuk, "Mountain Tourism: Toward a Conceptual Framework".

2 Glen Olivier Cousquera and Simon Beames "Professionalism in mountain tourism and the claims to professional status of the International Mountain Leader", Journal of Sport & Tourism, 2013.

3 Senior Lecturer Cornelia Elena Tureac, PhD "Danubius" University of Galati and Associate Professor Turtureanu Anca, PhD "Danubius" University of Galati "Types and Forms of Tourism".

4 M. R. Usmonov "Turizm geografiyasi" o'quv qo'llanma, 2020, Samarqand.

uzoqlikda joylashgan Chorvoq suv ombori yaqinida joylashgan. Siz professional uchuvchi bilan yoki maxsus tayyorgarlik o'tib parvoz qilishingiz mumkin.

O'zbek tog'lari alpinizm, tog' turizmi va qoyalarga ko'tarilish kabi faol dam olishni yaxshi ko'radiganlar uchun juda jozibali. Mamlakat hududining ko'p qismini asosan tekisliklar egallaydi, ammo mamlakatning ko'plab mintaqalarida Tyan-Shan va Pomirning g'arbiydan sharqiy qismiga tog' tizmalarining uzun zanjiri o'tadi. O'zbekistonning juda mashhur tog'li hududi Chimyon tog'lari bo'lib, unda balandligi 3309 m bo'lgan Katta Chimyon cho'qqisi hukmron. Bu hududda ko'plab alpinizm yo'llari, piyoda yurish, qoyaga chiqish, ot yo'llari, chang'i yo'llari va boshqalar mavjud.

Qishki sport turlari muxlislarini tobora ko'proq jalb etadigan Chimyon, Bildirsoy va Amirsoy tog'-chang'i kurortlari mavjud. Chang'i mavsumi unchalik uzoq emas – dekabr oyining oxiridan mart oyining o'rtalarigacha. Chang'i uchish uchun ideal vaqt fevral oyidir.

O'zbekistonning keng tog'li hududlari asosan alpinizm, qoyaga ko'tarilish va muzga chiqish uchun mo'ljallangan. O'zbekiston alpinizm va toqqa chiqish federatsiyasi o'z saytida O'zbekistonning 34 ta tog'li hududida balandligi 3099 dan 4326 m gacha o'zgarib turadigan 74 ga yaqin marshrutlarni eslatib o'tadi. Ulardan o'n beshtasi 4a yoki 4b qiyinchilik darajasiga ega, to'qqizta marshrut 5a yoki 5b qiyinchilik darajasiga ega va faqat bitta marshrutning qiyinchilik darajasi 6a ga etadi.

Tog' sayyohlari uchun O'zbekiston nafaqat go'zal tog' landshaftlari, balki asrlar davomida deyarli o'zgar-magan tog' qal'alari, qadimiy sug'orish tizimlari va qishloqlar (qishloqlar) ko'rinishidagi tarixiy o'tmish bilan uchrashuvni ham taklif etadi.

Qiziqarli manzarali piyoda yurish yo'llari Nurota tog'lari orqali o'tib, an'anaviy tog'li qishloqlarni kesib o'tadi. Boysun tog'li hududi ham piyoda sayohatlar uchun mashhur joy hisoblanadi. Sayohatchilar Navoiy yaqinidagi Sarmishsoy darasi va Chimyondagi Gulkam daralarida betakror manzaralarni tomosha qilishlari mumkin va bu mamlakatning o'zgar-mas tog'li yo'nalishlarining kichik bir qismidir.

Ushbu sayyohlik yo'llarining ko'pchiligida 4000 dan ortiq tasvirlar topilgan Sarmishsoy darasida bo'lgani kabi ko'plab qadimiy qoyatosh tasvirlari (petrogliflar) bilan qoplangan.

O'zbekistonga mashhur zotdor o'zbek otlarini ko'rish, milliy ot sporti musobaqalarini tomosha qilish, zotdor ot minishning beqiyos zavqini his qilish maqsadida O'zbekistonga tashrif buyurayotgan sayyohlar safi tobora kengaymoqda. Miloddan avvalgi II asrdayoq Xitoy imperatori armiyasi uchun Buyuk Ipak yo'li bo'ylab Farg'ona vodiysidan jangovar otlar olib ketilgan.

Toshkent shahridan uncha uzoq bo'lmagan joyda, go'zal vodiya, Katta va Kichik Chimyon etagidagi 1600 metr balandlikda ot sporti muxislari uchun mo'ljallangan "Chimyon Oromgohi" kurort majmuasi joylashgan.

Bu yerda siz go'zal kurort hududlarida sayr qilishingiz mumkin. Tajribali ustozlar yangi o'rganuvchilarni otlarni boshqarishga o'rgatishadi va mohir chavandozlar o'z mahoratlarini oshirishlari mumkin.

Chotqol va Ko'ksu daryolari bo'ylab Bildirsoy tizmasi bo'ylab ot minish ham mumkin. Tajribali chavandozlar uchun eng mashhur yo'nalishlardan biri bu Ugom tizmasining shimoliy yon bag'irlari bo'ylab, bo'ronli tog' daryosi Pskent qirg'oqlari bo'ylab marshrutdir. Ot safarining davomiyligi 7–10 kun. Ot minish o'simlik va hayvonot dunyosi xilma-xil va o'zgaruvchan qo'riqlanadigan hududlarda amalga oshiriladi.

Shuningdek, Chotqol milliy bog'ining Po'latxon Ugom platosi yaqinida, G'arbiy Tyan-Shan tog'larida, Nurota tizmasi va Aydarko'l ko'li hududlarida bir necha kunlik ot sayohatlari o'tkaziladi.

Hisor tizmasi tog'larida ot yo'llari qiziqarli. Ular Qashqadaryo viloyatining kichik tog' qishloqlaridan boshlanib, Surxondaryo vodiysida tugaydi. Marshrutlarning eng baland nuqtalari 4000 m ga yetishi mumkin. Yo'lda sayyohlar baland tog'li belbog'lar, archa o'rmonlari, Alp o'tloqlari, tog' tundralari va ba'zi yo'nalishlarda – ko'p yillik qor va muzliklar kamarini kesib o'tadilar.

Tog'lar bo'ylab sayohat taassurotlari, u yerda musaffo havo, son-sanoqsiz o'simlik va gullarning xushbo'y hidiga to'lib-toshgan, cheksiz yulduzlar to'plangan tubsiz tog' osmoni ostidagi gulxanda kechki romantik ovqat xotirangizda uzoq vaqt saqlanib qoladi.

Mamlakatimizdagi 15 dan ortiq ot sporti to'garaklari sayyohlarni hayratda qoldiradi. Ular Toshkent va uning atrofiga, Farg'ona, Qashqadaryo va boshqa viloyatlarda joylashgan.

Alpinizm, qoyaga chiqish va muzga chiqishning asosiy yo'nalishlari asosan G'arbiy Tyan-Shan hududlarida joylashgan: Maydantol, Pskent va Chotqol tizma tog'larida. Bu yerda har yili alpinizm va qoyaga ko'tarilish bo'yicha O'zbekiston ochiq musobaqalari o'tkaziladi.

O'zbekiston 2019-yilda jami yetti million sayyohni qabul qildi va mutlaq ko'rsatkichlar bo'yicha dunyoda 30-o'rinni egalladi. Mamlakat hajmini kiritmagan holda, bunday reyting ro'yxati unchalik mazmunli bo'lmashligi mumkin. Sayyohlar sonini O'zbekiston aholisiga nisbatan qo'yadigan bo'lsak, natija ancha taqqoslanadigan ko'rinishga ega: har bir aholiga 0,19 sayyoh to'g'ri keladi va O'zbekiston dunyoda 91-o'rinni egalladi. Markaziy Osiyoda esa 2-o'rinni egalladi.

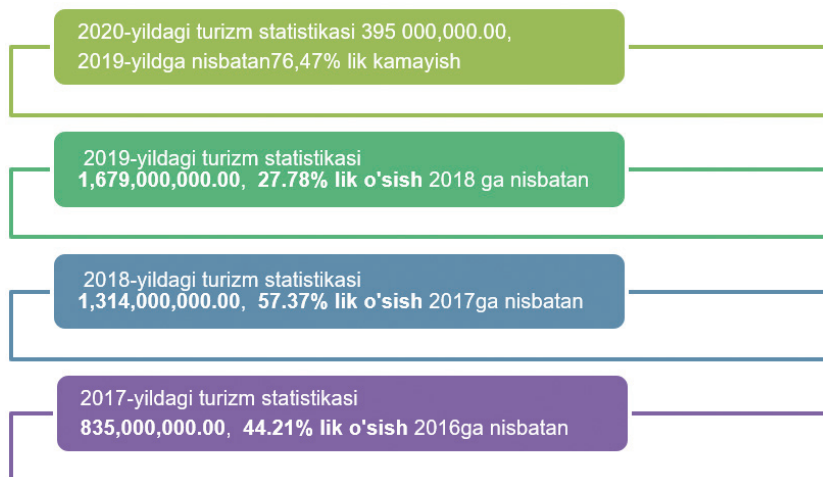
2020-yilda O'zbekiston birgina turizm sohasidan 395,00 million dollarga yaqin daromad ko'rdi. Bu uning yalpi ichki mahsulotining 0,57 foizini va Markaziy Osiyodagi barcha xalqaro turizm tushumlarining qariyb 31 foizini tashkil etadi.

ASOSIY QISM

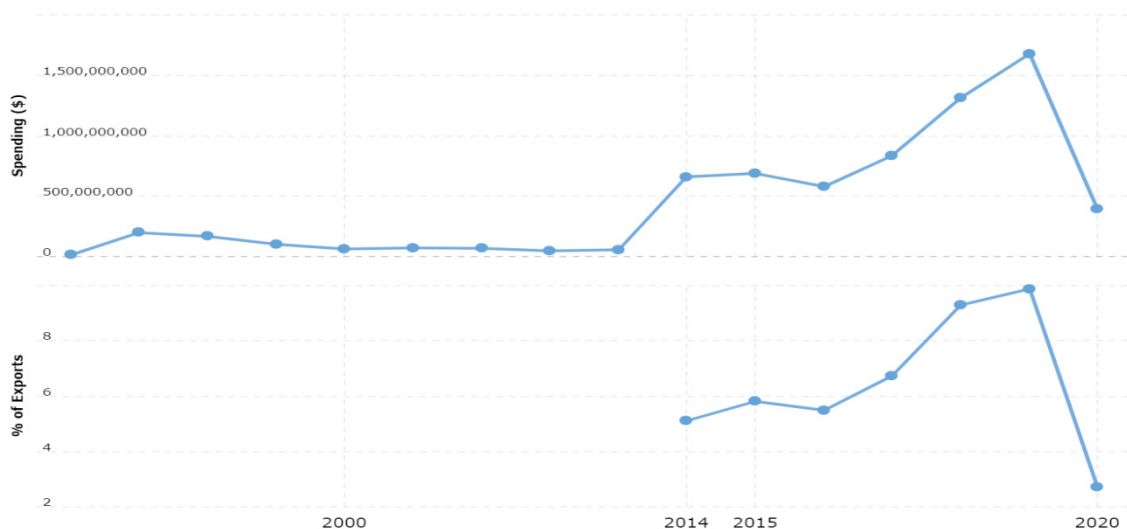
O'zbekistonda turizm ulkan salohiyatga ega. Vaqt o'tishi bilan bu sohaga kam e'tibor qaratilayotganiga qaramay, so'nggi yillarda mamlakat juda ko'p o'zgardi va hozirda ushbu spektr qanday rivojlanayotganiga ko'proq e'tibor qaratilmoqda. Bugungi kunda eng daromadli sohalardan biri turizmdir. Dunyo bo'ylab xalqaro sayyohlar sonining yildan yilga o'sish tendensiyasi kuzatilmoqda.

Xalqaro turistik tushumlar – bu xalqaro tashrif buyuruvchilarning xarajatlari, shu jumladan xalqaro tashish uchun milliy tashuvchilarga to'lovlar. Ushbu kvitansiyalar belgilangan mamlakatda olingan tovarlar yoki xizmatlar uchun oldindan to'langan boshqa har qanday boshqa to'lovlarni o'z ichiga oladi. Ular, shuningdek, bir kunlik tashrif buyuruvchilarning kvitansiyalarini ham o'z ichiga olishi mumkin, bundan tashqari, alohida tasnifni asoslash uchun etarlicha muhim bo'lgan holatlar bundan mustasno. Ba'zi mamlakatlar uchun ular yo'lovchi tashish tovarlari uchun kvitansiyalarni o'z ichiga olmaydi. Ma'lumotlar joriy AQSh dollarida.

1-chizma: O'zbekiston turizm statistikasi

Jumladan, 2018-yilda bu ko'rsatkich 1,4 milliardga yetdi, dam oluvchilar savdosi esa 1,7 trillionga AQSH dollariga yetdi. Natijada, turizm salohiyatiga ega bo'lgan davlat o'zining turizm sohasini kengaytirishi kerak. Tabiiyki, O'zbekiston ham ana shunday xalqlardan biridir. Chunki yurtimiz an'anaviy tog' turizmidan tortib, "Ipak yo'li" turizmigacha bo'lgan turizmning barcha turlari ravnaq topadigan maskandir. O'zbekistonda sanoatni tubdan isloh qilish jarayoni endigina boshlandi. Uning maqsadi turizmni mamlakat rivojlanishining strategik yo'nalishiga aylantirish, natijada mintaqaviy rivojlanishni tezlashtirishdan iborat. Prezident Shavkat Mirziyoyev "Turizmni rivojlantirish, sohaga sarmoya jalb etish, kadrlar salohiyatini oshirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish"ni 2019-yilda ijtimoiy sohadagi ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilab berdi.

2-chizma

Manba: Jahon banki.

Topshiriqni amalga oshirish, shuningdek, sayyohlik sohasini takomillashtirish uchun katta shart-sharoitlar yaratish maqsadida 2019–2025-yillarda O'zbekiston Respublikasida sayyohlik industriyasi hududini rivojlantirish g'oyasi taklif etildi va ma'qullandi. Sayyohlik industriyasi sohaning asosiy maqsadlarini belgilaydi, biznesni rivojlantirish bosqichlari va yo'nalishlarini tavsiflaydi.

O'zbekiston turizm rivojlanishi uchun katta imkoniyatlarga ega. Mamlakatda 7400 dan ortiq madaniy meros obyektlari mavjud bo'lib, ulardan 209 tasi YuNESKoning Jahon merosi ro'yxatiga kiritilgan. Xuddi shunday, mamlakatda 11 ta jamoat to'xtash joyi va shtat stendlari, 12 ta do'kon, 106 ta galereya va dam oluvchilarni jalb qiladigan ko'plab turli xil maqolalar mavjud. WTTC ma'lumotlariga ko'ra, turizm sanoati O'zbekiston yalpi ichki mahsulotiga bevosita 0,9 foiz yoki 2,22 trln. so'mni, jami: 6,7 trln. yoki 2,8%. so'mni tashkil etadi. 2022-yilning yanvar-dekabr oylarida O'zbekistonga 5,2 million xorijiy fuqaro turizm maqsadida kelgan. Bu ko'rsatkich o'tgan yilning mos davriga nisbatan 3,4 million kishiga yoki 2,8 barobarga oshgan.

2-jadval: 2022-yilda O'zbekistonga qaysi davlat fuqarolari turizm maqsadida eng ko'p tashrif buyurgan?

Qozog'iston	1551.1 ming
Tojikiston	1447.8 ming
Qirg'iz Respublikasi	1356.9 ming
Rossiya	567.7 ming
Turkiya	75.6 ming
Janubiy Koreya	19.9 ming
Germaniya	17.7 ming
Hindiston	16.8 ming
AQSH	13.1 ming
Fransiya	11 ming
Buyuk britaniya	10.5 ming
Ozarbayjon	10.4 ming
Italiya	8.8 ming
Ispaniya	6.3 ming
Xitoy	5.4 ming

2022-yilda O'zbekistonga xorijiy davlatlardan 5,2 million sayyoh tashrif buyurdi. Bu 2021-yilga nisbatan (1,8 million) qariyb 3 barobar ko'pdir.

TAHLIL VA NATIJALAR

Jumladan, 2022 yili qo'shni davlatlardan jami 4364,8 ming sayyoh kelgan, bu 2021-yilga nisbatan 283 foizga ko'pdir. Shuningdek, Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligining qolgan davlatlaridan mamlakatimizga 606,4 ming nafar sayyoh kelgan (yilga nisbatan 291 foizga ko'p). 2021 yil), MDHdan tashqari davlatlardan – 261,6 ming kishi (2021-yilga nisbatan 198% ko'p).

Jumladan, Turkiyadan 75,5 ming (2021 yilga nisbatan 171 foizga ko'p), Janubiy Koreyadan 19,9 ming (2021 yilga nisbatan 347 foizga ko'p), Germaniyadan 17,7 ming kishi (2021 yilga nisbatan 257 foizga ko'p), AQShdan 13,1 ming kishi (242 foizga ko'p) 2021 yilga nisbatan), Fransiyadan 11 ming (2021 yilga nisbatan 372 foizga ko'p), Buyuk Britaniyadan 10 5 ming (2021 yilga nisbatan 264 foiz ko'p) sayyohlar mamlakatimizga tashrif buyurdi.

Ta'kidlash joizki, 2022-yilda mamlakatimizga tashrif buyurgan sayyohlarning 49,6 foizi, ya'ni 2 million 593 ming 400 nafari 31 yoshdan 55 yoshgacha bo'lgan yoshlardir. Shuningdek, 723,3 ming nafar xorijiy sayyohlar – 18 yoshgacha, 846,5 ming nafari – 19 yoshdan 30 yoshgacha bo'lganlar va 1069,6 ming nafari – 50 yoshdan oshganlardir.

Konsepsiyaning turizmni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini chuqurroq ko'rib chiqish va natijalarini o'rganish mumkin. Mamlakatimizda sayyohlik sanoati uchun yangi imkoniyatlar ochilmoqda, turli hududlarda ulkan loyihalar amalga oshirilmoqda. Xususan, keyingi yillarda alpinizm, ot minish, tuya minish, velosport, off-road sayohati, baliq ovlash, rafting, geoturizm, ta'lim turizmi, tibbiy turizm kabi yangi sayyohlik yo'nalishlari

tobora ommalashib bormoqda. Qisqa vaqt ichida 16 huquqiy me'yoriy-huquqiy hujjat qabul qilindi. O'zbekistonning sayyohlik salohiyatini maksimal darajada oshirish niyatida. Ushbu hujjatlar asosida turizm tashkilotlari ko'plab imtiyozlar, jumladan, katta soliq va bojxona imtiyozlariga ega bo'ldilar. Mamlakatimiz sayyohlik sanoati Global Normalizatsiya Assotsiatsiyasi (ISO) talablariga javob berishini ta'minlash uchun sayyohlik industriasining matnlari va mehmonxonalar farovonligi uchun zarur bo'lgan 2 ta yangi davlat ko'rsatmalari yaratildi va ro'yxatga olindi. 2016-yil bu boradagi faol ishlarning boshlanishi bo'ldi. O'shandan buyon 55 dan ortiq turli qonun hujjatlari qabul qilingan bo'lib, ularning barchasi sohaning umumiy tiklanishiga xizmat qildi. Birinchi navbatda "O'zbekturizm" MKni Turizmni rivojlantirish davlat qo'mitasi etib qayta tashkil etish to'g'risida qaror qabul qilindi. Vasiylik kengashi tarkibiga 9 ta hududiy bo'linma va 4 ta sayohat sanoatini rivojlantirish bo'limi kiradi. Bundan tashqari, sanoatning yagona rivojlanishiga erishish va turizmga bo'lgan talabning mavsumiy tebranishlarini yumshatish maqsadida ichki va xalqaro turizmning o'sishini tezlashtirish bo'yicha dasturlar amalga oshirildi.

Bugungi kunda butun turizm rivojlanishining muhim bo'g'ini bu sohaning me'yoriy-huquqiy bazasini takomillashtirish va xalqaro standartlarni qo'llashdir. Mazkur soha rivojidan bevosita manfaatdor bo'lgan mutaxassislar ishtirokida ishlab chiqilgan "Turizm to'g'risida"gi qonunning qabul qilinishi qonunchilik bazasini izchil takomillashtirishning birlamchi natijasi bo'ldi. Yangi qonun turizm sohasining barcha jabhalarini qamrab oluvchi 45 modadan iborat bo'lib, uning avvalgi tahrirga nisbatan dolzarbligini ko'rsatadi. 77 davlat fuqarolariga 59 mingdan ortiq elektron vizalar allaqachon berilgan, 86 davlat fuqarolari uchun vizasiz rejim o'rnatilgan. Joriy yilning atigi sakkiz oyida bu chora-tadbirlar sayyohlar sonini 57 foizga oshirish imkonini berdi. Shu tariqa, O'zbekiston notanish sayohatchilar uchun shubhasiz ochiq va jozibali maqsadga aylanib bormoqda. Biroq, qonunchilik sohasidagi sezilarli va foydali yutuqlarga qaramay, hali ham hal qilinishi kerak bo'lgan ko'plab muammolar mavjud. Bizningcha, bu davlat-xususiy sheriklik mexanizmini kengaytirishga taalluqlidir. Zero, tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash va himoya qilish bo'yicha qonunchilik bazasi shakllantirilsa, investitsiya jarayonlarida faolroq ishtirok etadi. Mamlakat rahbariyatining mazkur ustuvor yo'nalishni rivojlantirishdan manfaatdorligidan dalolat sifatida Prezidentimizning 05.01.05 yildagi farmoni bilan investor tomonidan mehmonxona qurilishi va jihozlash uchun sarflangan xarajatlarning bir qismini davlat byudjeti mablag'lari hisobidan qoplash mexanizmi belgilandi.

Respublikamizning barcha hududlarida sayyohlarning talab va istaklaridan kelib chiqqan holda turizm infratuzilmasi va tegishli infratuzilmani rivojlantirish turizmni rivojlantirishning ikkinchi muhim jihati hisoblanadi. Mehmonxonalar va shunga o'xshash turar joylar soni dinamikasini tahlil qilib, ularning deyarli barqaror o'sishi haqida gapirish mumkin. Butun dunyoda keng tarqalgan kovid (pandemiya) tufayli 2019 va 2020 yillardagi oldingi yillarga nisbatan faqat manfiy raqamlar mavjud.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa o'rinda aytilish mumkinki, bugungi kunda O'zbekiston turizm industriasining kengayishi yagona milliy brendni rivojlantirishni taqozo etmoqda. Forumlar, tematik festivallar, xalqaro ko'rgazmalarda ishtirok etish mamlakatning xalqaro miqyosda mashhur bo'lishiga xizmat qilmoqda. Xorijiy ommaviy axborot vositalarida O'zbekistonga oid nashrlar tez-tez chop etilayotgani bu yo'nalishni yanada rivojlantirish obyektiv zarurligidan dalolatdir. "Wanderlust" jurnalining "Eng tez rivojlanayotgan sayyohlik yo'nalishi", National Geographic Traveler jurnalining "Gastronomik turizm" nominatsiyasi, yolg'iz sayyohlar uchun eng xavfsiz mamlakatlar beshligiga kiritilgani kabi qator mukofotlarga erishilgani ham bu boradagi salmoqli yutuqlardir. Bundan tashqari, turizm mahsulotini ham ichki, ham tashqi bozorga targ'ib qilishni davom ettirish zarur. Shuningdek, turizmni rivojlantirish maqsadida respublikaning har bir hududiga xos tadbirlar tashkil etamiz. Madaniy, ko'ngilochar, sport va boshqa tadbirlarning yillik yagona taqvimi, dayjest va taqdimot videolari mamlakatimiz bo'ylab turizmni kengaytirishda samarali strategiya bo'lishiga ishonamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Olimovich D. I., O'zbekistonning turizm salohiyati. Lucrările Seminarului Geografic "Dmitrie Cantemir", 40. 2015. – 125–130-betlar.
2. Sobirov B., O'zbekistonda turizmning innovatsion rivojlanishi. American Journal of Economics and Business Management, 1(1). 2018. – 60–74-betlar.
3. Haydarov, N. (2021). O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANISHNING XALQARO TAJRIBASI. Integratsiyada. Эволюция. Устойчивость: пути развития социал-экономический системю – 159–163 с.
4. Patterson, I. R., Tureav, H. O'zbekistonda turizmni rivojlantirish bo'yicha yangi ishlanmalar. Turizmshunoslik jurnali, 6(2). 2020. – 201–219-betlar.
5. Usmonov Y. M. O., Jo'rayeva Z. Sh. O'zbekistonda turizmning shakllanishi va uning rivojlanishi. Falsafiy tadqiqotlar va ijtimoiy fanlar xalqaro jurnali, 1(3). 2021. – 197–201-betlar.
6. Raimqulov M., Juraturo'nov X., Ahn Y. J., O'zbekistonda ipak yo'li turizmida yo'nalish jozibadorligi va unutilmas sayohat tajribalari. Barqarorlik, 13(4). 2021.

7. Nosirov B., Baratova G., Raimbayev A. O'zbekistonda agroturizmni rivojlantirish yo'llari. Biznesni boshlash va ochiq jamiyat Yevropa jurnali, 2(3), 2022. – 20–24-betlar.
8. Safarov B., Al-Smadi H. M., Buzrukova M., Janzakov B., Ilieş A., Grama V., ... Dávid L. D. O'zbekistonda turistik xizmatlar hajmini prognozlash. Barqarorlik, 14(13). 2022.
9. Tulkinovna M. R., Ugli Z. S. T., O'zbekistonda gastronomik turizmni rivojlantirishning innovatsion va an'anaviy yo'llari. Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance, 4(2). 2023. – 116–120-betlar.
10. Anorboyeva R., Kristina, I. O'zbekistonda yoshlar va bolalar turizmining rivojlanishi va istiqbollari. Fan, tadqiqot va ishlanmalardagi eng yaxshi innovatsiyalar jurnali, 2(4). 2023. – 111–114-betlar.
11. Убайдуллаев С., Арипова А., Истамов Н., Туризм в Узбекистане // Central Asian Journal of Innovations on... 2021.
12. Истамов Н., Убайдуллаев С., Махмудхужаев Ж... Туризм – как ведущий сектор мировой экономики // – Central Asian Journal of Innovations on..., 2021.

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.